

nafkam

Nasjonalt forskningsenter innen
komplementær og alternativ medisin

NAFKAM

Årsrapport 2018

1	REFLEKSJONER RUNDT FJORÅRET 2018	2
2	MÅLOPPNÅELSE	2
2.1	NAFKAMS MÅL OG FUNKSJONER.....	3
3	HVORDAN OG I HVILKEN GRAD ER MÅLENE FOR TILSKUDET OPPNÅDD?	3
3.1	UTVIKLING AV KUNNSKAP OM ALTERNATIV BEHANDLING.....	4
3.1.1	<i>Tall og fakta fra CRISlin</i>	5
3.1.2	<i>Måloppnåelse på forskningsprosjektene</i>	7
3.1.3	<i>Søknader som ble sendt i 2018</i>	7
3.1.4	<i>Konferanser/seminarer</i>	7
3.1.5	<i>Pasientsikkerhet</i>	8
3.1.6	<i>Verdens helseorganisasjon (WHO)</i>	8
3.2	FORMIDLING OM ALTERNATIV BEHANDLING	8
3.2.1	<i>Tall og fakta på formidling</i>	9
3.2.2	<i>Måloppnåelse på formidlingsområdet</i>	11
3.2.3	<i>Søknader som ble sendt i 2018</i>	14
4	REGNSKAP	17
4.1	FINANSIELL SITUASJON	17

1 Refleksjoner rundt fjoråret 2018

Høy kvalitet innen forskning er grunnleggende for at NAFKAMs samfunnsoppdrag skal kunne gjennomføres med troverdighet. I universitetssystemet gir publisering i såkalte nivå 2 tidsskrifter større uttelling enn om forskningen publiseres på nivå 1. Nivå 2 skal være begrenset til [«publiseringskanaler \(vitenskapelige tidsskrifter, serier, årbøker, nettsteder og bokutgivere\) som oppfattes som de mest ledende i brede fagsammenhenger, som utgir de mest betydelige publikasjonene fra ulike lands forskere og som til sammen utgir omlag en femtedel \(20 %\) av fagets vitenskapelige publikasjoner»](#).

Det er derfor med tilfredsstillende NAFKAM for 2018 kan rapportere at mer enn 39 % av publikasjonspoengene våre var generert fra publikasjoner i nivå 2-tidsskrifter.

Vår forskning er dermed både kvantitets- og kvalitetsmessig klassifisert i toppsjiktet både sammenlignet med instituttet vi tilhører på universitetet, og også i forhold til andre sentre utenfor spesialisthelsetjenesten.

Det finnes ikke tilsvarende nasjonale kvalitetssystemer for formidlingsdelen av vår virksomhet. Både formelle og uformelle tilbakemeldinger, samt besøkstall, tyder imidlertid på at det høye nivået som Oxford Research fastslo for noen år tilbake opprettholdes.

NAFKAM leverer kunnskap og tjenester innen et område som fremdeles anses kontroversielt i den norske offentligheten. Det er dermed viktig at vi hele tiden er oppmerksom på både utvikling og debatt på området. I året som er gått ble vi forespurt om å vurdere flere nettsteder som promoterer alternativ behandling, dog uten å tilby behandlingstjenester og –produkter.

Regulering av bransjen ble også i fjor satt under debatt, særlig når det gjelder krav til medisinske kunnskaper i forhold til Registerforskriften; adgangen til å tilby alternativ behandling av barn og andre sårbare grupper med nedsatt samtykkekompetanse, samt en tydeligere innramming av kommersielle religiøse helbredelsestjenester. Dette gjenspeilet seg også i befolkningens svar på våre spørsmål i Helsebarometeret. Til tross for at man i 2018 kunne markere at det var 15 år siden lovverket for det alternative behandlingsfeltet ble

vedtatt endret, kunne man fremdeles lese eksempler i media på uheldig markedsføring og utøvelse av slik behandling. Dette burde tilsammen føre til en økt bevissthet om kompetansenivå, roller og ansvar hos den enkelte utøver, men det synes ikke som at det enda er grunnlag i bransjen for å forvente økt selvjustis og profesjonalisering gjennom felles fagkrav og andre faktorer for å heve utøvernes kvalitet og seriøsitet. Det er fremdeles fragmentering og fraksjonsdannelse i bransjen, noe NAFKAM vurderer som mindre heldig. Av positive trekk vi festet oss ved i 2018, var at vårt fokus på sikkerhet og risiko ved alternativ behandling synes å ha etablert seg, også i bransjen.

2 Måloppnåelse

Et av NAFKAMs to mål er å utvikle kunnskap om hva alternativ behandling kan bidra med, for å lindre eller forkorte sykdommer, bedre livskvalitet, øke evne til mestring av livssituasjoner og bedre uønskede sider ved sykdomsopplevelser.

2.1 NAFKAMs mål og funksjoner

I kontrakten (2011/5379-4) står det følgende om NAFKAMs mål og funksjoner:

«Senterets formål er å utvikle og formidle kunnskap om hva alternativ behandling kan bidra med for å lindre eller forkorte sykdommer, bedre livskvalitet, økt evne til mestring av sykdomssituasjonen og bedre uønskede sider ved sykdomsopplevelser.

Senterets hovedoppgave/funksjoner er:

forskning

informasjon

rådgivning

samarbeid med det alternative behandlermiljø

drift av Nasjonalt informasjonssenter for alternativ behandling (NIFAB)

utvikling av undervisningsopplegg»

I tildelingsbrevet fra Helsedirektoratet for 2018 bekreftes dette overordnede målet: «Målet med tilskuddet er at Nasjonalt forskningssenter innen komplementær og alternativ medisin (NAFKAM) og nasjonalt informasjonssenter for alternativ behandling (NIFAB) utvikler og formidler kunnskap om hva alternativ behandling kan bidra med, for å lindre eller forkorte sykdommer, bedre livskvalitet, øke evne til mestring av sykdomssituasjoner og bedre uønskede sider ved sykdomsopplevelser.»

3 Hvordan og i hvilken grad er målene for tilskuddet oppnådd?

Helsedirektoratet har angitt at vurdering av i hvilken grad målene for tilskuddet er oppnådd skal gis i forhold til følgende kriterier:

1. Beskrivelse av utførte tiltak for å utvikle kunnskap om alternativ behandling.
2. Beskrivelse av utførte tiltak for å formidle kunnskap om alternativ behandling.

I henhold til årsplan for 2018 vurderer vi måloppnåelsen som god, til tross for at enkelte prosjekter ikke ble ferdige. Dette skyldes i hovedsak faktorer som manglende finansiering, og mer fravær, permisjoner og flere oppdrag enn forventet som måtte løses ad hoc.

Noen av ad hoc-opdragene gjaldt:

- Rådgivning til Forbrukertilsynet
- Besvarelse av WHO-skjema omkring Norges regulering og politikk på området T&CM, på vegne av helsemyndighetene
- Høring – Barn sin rett til medvirkning og med-råderett etter pasient- og brukerrettsloven, helsepersonell sin ivaretagelse av barn som pårørende og etterlatte, diverse andre endringer i helsepersonelloven m.m.
- Etske retningslinjer for samisk helseforskning
- Bistand til den svenske offentlige utredningen om komplementær og alternativ medisin
- Arbeid knyttet til tilpasning til standarder for GDPR og universell utforming

Måloppnåelsen er konkretisert/ spesifisert som følger:

3.1 Utvikling av kunnskap om alternativ behandling

Senterets vitenskapelige produksjon var som nevnt også høy i 2018.

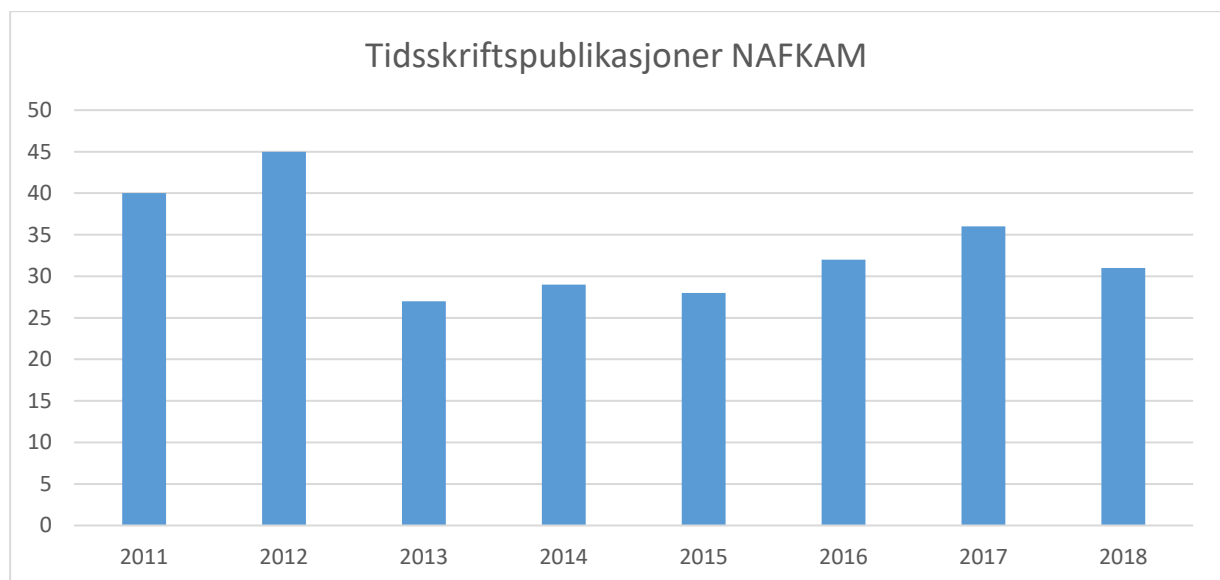
Nedenfor har vi lenke til en liste over pågående forskningsprosjekter. Blant disse vil vi trekke fram ett som særlig pasientnært og relevant: Behandling av bihulebetennelse med soneterapi.

Bihulebetennelse er ansett som en mild, selvbegrensende øvre luftvegsinfeksjon uten kurativ behandlingstilnærming i det offentlige helsevesen. Til tross for dette forskrives det ofte antibiotika i tidlig fase. Helsemyndighetene arbeider for å redusere antibiotikabruken, og det er derfor et klinisk område hvor ikke-medikamentelle tilnærminger kunne være særdeles velegnet. Norske soneterapeuter erfarer rask og god klinisk respons hos disse pasientene, og formålet med studien er å undersøke om det er en statistisk indikasjon for å påvise en effekt av soneterapi ved akutt bihulebetennelse i en større klinisk studie.

Dette er en modell for klinisk forskning innen feltet alternativ behandling som NAFKAM også ønsker å ta i bruk på andre behandlingsområder.

3.1.1 Tall og fakta fra CRISin

ISM får årlig en resultatbasert tildeling på grunnlag av publikasjoner. For 2018 utgjorde NAFKAM sin andel av disse vel 8%, og ga en tildeling av tilsammen 75000 kroner. Totalt publiserte NAFKAM-forskerne 32 tidsskriftpublikasjoner, som tilsvarer nesten 7 publikasjoner per vitenskapelig ansatt.

Figuren viser at det i 2018 ble publisert 31 tidsskriftpublikasjoner ved NAFKAM. Dette var en liten nedgang fra 2017, og forskerne ved NAFKAM sto i fjor for vel 8% av den samlede vitenskapelige publikasjon ved ISM.

Kategorifordeling for Nasjonalt forskningscenter innen komplementær og alternativ medisin (hentet fra CRISin)

Kategori	2018
Tidsskriftspublikasjon	31
Konferansebidrag og faglig presentasjon	23
Bok	0
Rapport/avhandling	2
Del av bok/rapport	0
Oversettelsesarbeid	0
Mediebidrag	17
Kommersialisering	0
Kunstnerisk og museal presentasjon	0
Kunstnerisk produksjon	0
Produkt	0
Informasjonsmateriale	0
SUM	73

**Differensiering av tidsskriftpublikasjoner for Nasjonalt forskningscenter innen
komplementær og alternativ medisin (hentet fra CRISStin)**

Vitenskapelig artikkel	15
Vitenskapelig oversiktsartikkel/review	3
Populærvitenskapelig artikkel	3
Sammendrag/abstract	1
Kronikk	1
Leder	1
Anmeldelse	2
Short communication	2
Leserinlegg	0
Brev til redaktøren	0
Errata	0
Intervju	1
Fagartikkel	2

Antall studenter:

Fullført doktorgrad	0
Fullført mastergrad	0
Pågående PhD-stipendiater	4
Pågående masterstudenter	0

3.1.2 Måloppnåelse på forskningsprosjektene

- Nafkam hadde i 2018 19 pågående forskningsprosjekter. Flere av disse er eksternt finansiert, NAFKAM fikk innvilget 1 søknad om ekstern finansiering i 2018.
- Forskningsprosjektene ved NAFKAM har en større, tverrfaglig arbeidsgruppe som en del av prosjektgruppen, flere med sentrale internasjonale partnere i USA, England, Tyskland og de nordiske land. Dermed ble målet om å i større grad forankre NAFKAMs forskning flerfaglig og innhente internasjonalt kompetanse oppnådd.
- NAFKAM ansatte har publisert 3 systematiske oversiktsarbeider og meta-analyser. Målet er 1-2 systematiske oversiktsarbeider hvert år.

[Nærmere beskrivelse av forskningsprosjektene kan leses her.](#)

3.1.3 Søknader som ble sendt i 2018

I 2018 sendte vi ut åtte søknader, hvorav tre ble innvilget. NAFKAM sendte én til Forskningsrådet, én til Kreftforeningen, to til Barnekreftforeningen (Troms/Finnmark), én til SANKS og én til Rosa Sløyfe. I tillegg ble det sendt ut en søknad til Bodø Sanitetsforening og en til Sulitjelma Sanitetsforening for drift av Hilde Risvolls PhD stilling. Søknaden til Barnekreftforeningen (Troms/Finnmark) på prosjektet «How can we help parents with cancer to handle the pressure to try complementary and alternative modalities including traditional medicine» ble innvilget. Støtte til drift av PhD stillingen ble også innvilget.

3.1.4 Konferanser og seminarer

NAFKAMs forskere har i 2018 bidratt med foredrag eller poster på følgende konferanser:

- Arts and Health i Turku
- International Pattern Identification Group (iPING) i Seoul
- International Symposium on Integrative Ophthalmology of Eye Hospital, China Academy of Chinese Medical Sciences (CACMS) i Beijing
- 2nd International symposium on research in acupuncture i Bologna
- Svensk forum for Integrativ Cancervård 1:a mötet med fokus på forskning kring komplementärmedicinska metoder vid cancer i Stockholm
- International Congress for Complementary & Integrative Medicine Research i Baltimore
- Religious Healing and Wellbeing. Historical and contemporary perspectives i Tromsø
- Norske Naturterapeuters Hovedorganisasjon. Naturmedisin og naturterapi til hele folket i Tromsø

- Congress of the European Academy of Neurology i Lisboa

3.1.5 Pasientsikkerhet

Hele grunnlaget for NAFKAM er i bunn og grunn pasientsikkerhet. Vi genererer, oppsummerer og formidler forskning slik at pasienter i Norge kan ta opplyste og trygge valg når de vurderer alternativ behandling. NAFKAM også til stede på de offentlige arenaer hvor pasientsikkerhet blir debattert. I tillegg bidrar vi med vår kompetanse overfor forvaltningen for å sikre at lover og forskrifter gjenspeiler de utfordringer som finnes på pasientsikkerhetsområdet innen alternativ behandling.

Internasjonalt er vi en sentral støttespiller for WHO i deres arbeid med å bedre sikkerheten verden over for de som bruker alternativ behandling. I 2018 har dette spesifikt omhandlet plantebaserte legemidler samt direktørens ledelse av en WHO utredning om eventuell integrering av alternativ behandling i staters helsevesen (Se nedenfor).

3.1.6 Verdens helseorganisasjon (WHO)

NAFKAMs godkjenning som et World Health Organization (WHO) Collaborating Center (WHO CC) er krever at vi hvert år utførte aktiviteter og rapporterer og i henhold til kontrakten med WHO. Årsrapporten til WHO for 2018 er levert og er vedlagt denne årsrapporten.

Et pågående oppdrag som vi anser spesielt viktig, også for norske helsemyndigheter, er at WHO forbereder en rapport som skal gi veiledning til de medlemslandene som ønsker å integrere alternativ behandling og skolemedisin. Det er nedsatt en internasjonal ekspertgruppe på tre personer som skal utrede dette spørsmålet og forberede rapporten. Gruppen ledes av vår direktør Vinjar Fønnebø og ventes å levere sin rapport høsten 2019.

3.2 Formidling om alternativ behandling

I tillegg til forskning har NAFKAM i oppdrag fra helsemyndighetene å tilby den norske befolkningen lettfattelig, kvalitetssikret og kunnskapsbasert informasjon om alternativ behandling, ment som beslutningsstøtte ved vurdering av slik behandling. Hensikten med dette er å bidra til økt pasientsikkerhet.

Dette oppdraget utføres av NAFKAMs informasjonsavdeling, som hovedsakelig produserer nettbasert informasjon. I 2018 avviklet vi navnet NIFAB og nettstedet nifab.no. Innholdet er flyttet til vårt nye

nettsted nafkam.no, hvor også spesialbibliotekene cam-cancer.org og nafkam-camregulation.no er blitt integrert. Samlingen av alle våre tjenester under ett navn, på ett nettsted er i tråd med anbefalinger gitt bl.a. av Oxford Research i rapporten etter den eksterne evalueringen i 2014/15.

Informasjonsoppdraget og oppgavene som var lagt til NIFAB ivaretas fra 2018 fullt ut av NAFKAMs informasjonsavdeling; som i tillegg til å drive nettleksikonet tar imot og besvarer henvendelser fra pasienter, helsepersonell og journalister, overvåker behandlingsmarkedet og driver NAFKAMs profiler og virksomhet i sosiale medier

- Hoveddelen av nafkam.no består av et nettleksikon, som i 2018 passerte 150 artikler om utbredte alternative behandlingsformer, selvhjelpsprogrammer og behandlingsprodukter. Disse er skrevet for pasienter som bruker eller vurderer å bruke alternativ behandling.

Spesialbiblioteket CAM Cancer inneholder oppsummeringsartikler utarbeidet av NAFKAMs internasjonale ekspertgruppe på temaet alternativ kreftbehandling. Gjennom en intensjonsavtale med DGHO (*Deutsche Gesellschaft für Hämatologie und Medizinische Onkologie*) er disse også gjort tilgjengelig for tyskspråklige helsepersonell på www.onkopedia.com.

- I spesialbiblioteket CAM Regulation samler og presenterer NAFKAM lover og regler for tilbud og bruk, samt det offentliges ansvar ved vanlige alternative behandlinger i Europa.

NAFKAM deltar også i ICCR (*The International Collaboration on Complementary Therapy Resources*) som er et ikke-kommersielt, internasjonalt samarbeid med nasjonale og/ eller statlig finansierte informasjonskanaler om alternativ behandling. ICCR har til hensikt å dele beste praksis og optimalisere ressurser for å forbedre nettbasert informasjon til pasienter og helsepersonell. Nettstedet iccrinfo.org hostes av NAFKAM.

Satsingsområder i 2018

Pasientsikkerhet gjennom informasjonskvalitet:

I 2018 ble både NIFAB.no og CAM-Cancer gjennomgått av den internasjonale Health on Net-stiftelsen I 2018, og besto deres kvalitetsstandard til helseinformasjon på nett (HoN-code).

Nytt, felles nettsted ble satt i drift. Hensikten med dette var mer brukervennlige sider for publikum ved å samle all informasjon på ett sted; responsiv (mobilvennlig) design samt oppfyllelse av krav til universell utforming. Skifte av verktøy(CMS) vil også bidra til vesentlig effektivisering og større frihet i drift og utvikling.

De nye nettsidene er bygd opp etter brukertesting og analyse av behov hos de besøkende. Brukermedvirkningen fikk stor innvirkning på prioritering og plassering av innhold, og for hvordan man navigerer på nettsidene.

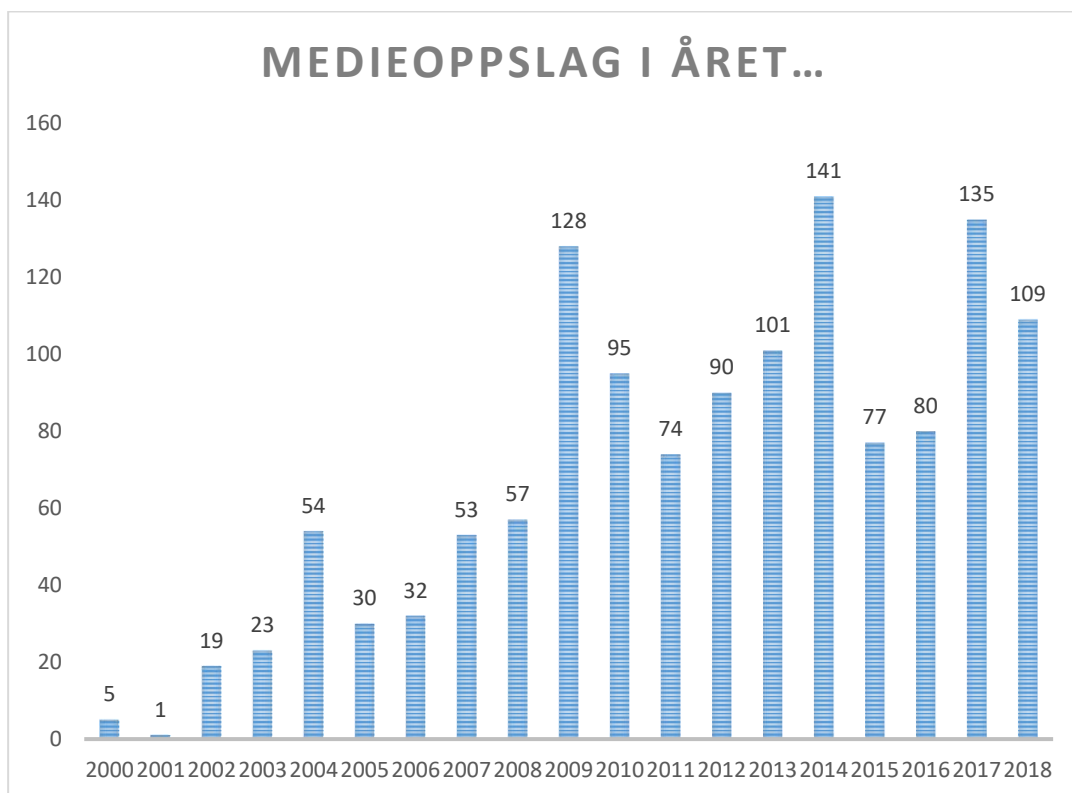
Pålitelig informasjon om alternativ behandling av barn:

- Barn 0-12 år er en sårbar gruppe som ikke selv velger behandling. Vi kunne supplere den norske samfunnsdebatten og sentrale medier med tall og fakta, og utførte en undersøkelse blant norske behandlerforbund om deres selvjustis for medlemmenes behandling av barn.
- En ny temaseksjon på nettsidene ble produsert og publisert.
- Rapporten fra nevnte undersøkelse ligger åpent tilgjengelig på denne seksjonen.

Informasjon til fremmedspråklige i Norge:

- I tråd med planen overfor fremmedspråklige, fortsatte arbeidet med å oversette innhold fra norsk til engelsk
- I tråd med endringene fra flere til ett felles navn ble det ryddet i de ulike profilene i sosiale medier, og vi fikk en felles profil som følgelig publiserer stoff på både norsk og engelsk. Tilbakemeldingene på dette har vært gode.
- Vi deltar i [Forskningsnettverk for Flyktningehelse](#) ved UiT, som er et nettverk av forskere, studenter og andre på med interesse og kompetanse innen flyktningehelse/ innvandrers helse. Nettverkets formål er å bidra til et forbedret helsetilbud til innvandrere og flyktninger og å øke kunnskapen på fagområdet. Vårt mål for deltakelsen er å bedre kunne avdekke disse gruppernes informasjonsbehov og –preferanser slik at vi kan få grunnlag for å eventuelt planlegge informasjonstiltak overfor dem.

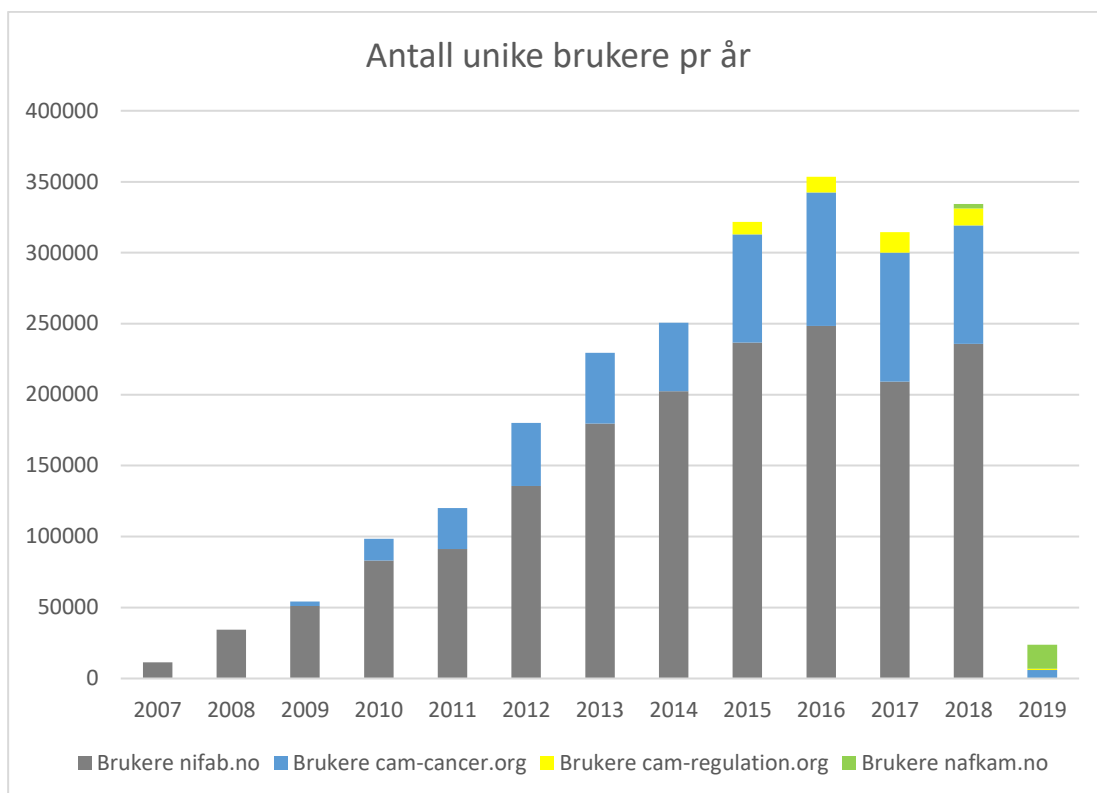
3.2.1 Tall og fakta på formidling

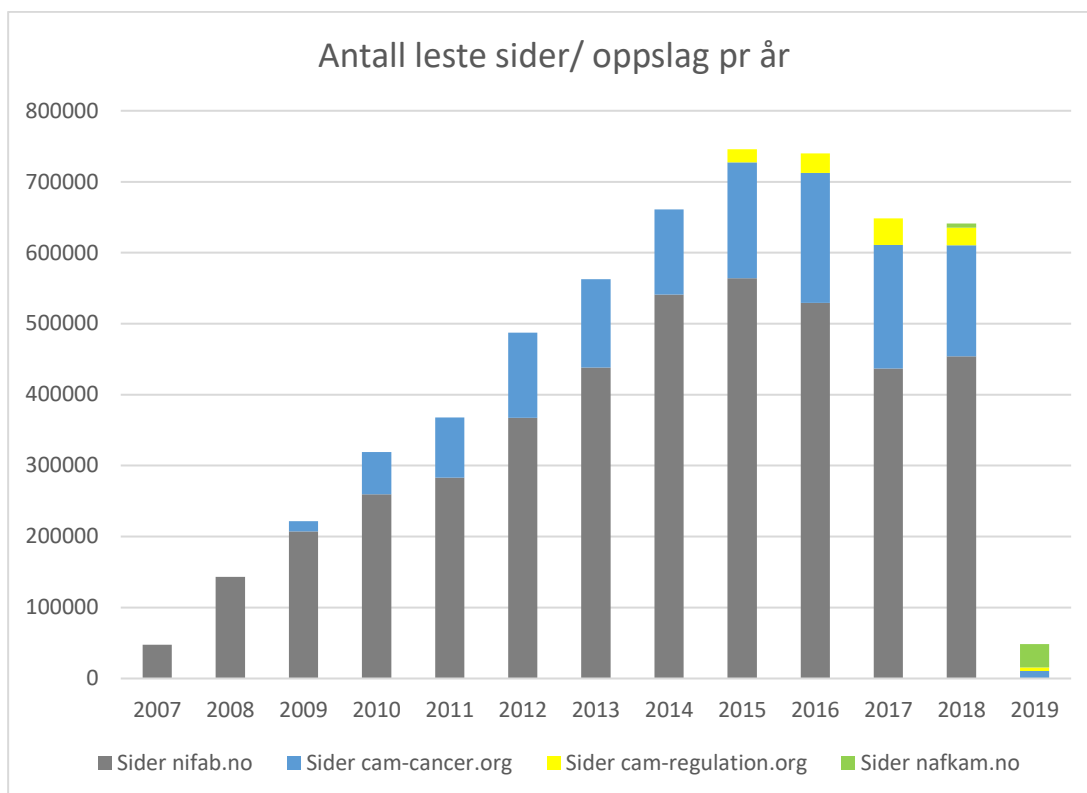
Figuren viser at det i 2018 ble registrert i alt 109 oppslag der NAFKAMs ansatte og/ eller tilgjengelige informasjon på nett ble nevnt/ henvist til i norske medier. Dette var litt færre enn året før, men synligheten i media må sies å være høy, med over 2 oppslag i media pr uke. Fra 1999 av 2000 av er det i alt registrert 1304 slike oppslag. Detaljer om dette fins på [våre nettsider under «Presseklipp»](#)

Bruk og besøk av NAFKAMs informasjon

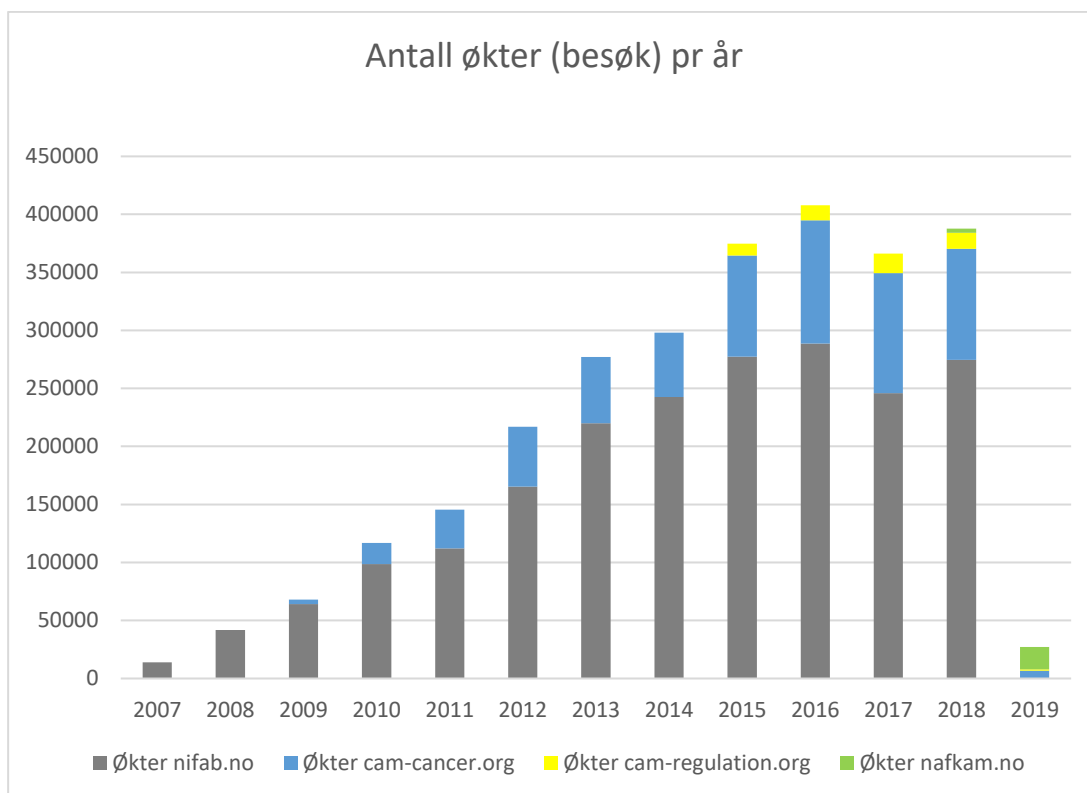
Som «den nasjonale informasjonskilden» med et bredt utvalg av relevant stoff, så kan antall unike brukere/ besøkende si noe om kjennskap/ synlighet på individnivå, volum eller andel i befolkningen som oppsøker og bruker vår informasjon.

I 2018 registrerte vi besøk fra 334.000 unike brukere på våre nettsider. Det var en økning på 6% fra 2017. Andelen nye brukere var fremdeles høy (over 70%); noe som kan bety at vi også i 2018 ble kjent blant nye målgrupper. I skrivende stund ser man allerede at den nye nettsiden nafkam.no har etablert seg blant vårt publikum.

Som døgnåpent bibliotek registrerte vi i 2018 641.000 oppslag/ leste sider. Det var en marginal nedgang på 1% fra året før. Dette tilskrives vi delvis til økt kommunikasjon og aktivitet i andre kanaler, så som sosiale medier. Tidsbruken pr besøk lå fremdeles på litt over ett minutt, noe vi ser i sammenheng med at vi annonserer i søkemotorer for enkeltartikler om de ulike terapiene slik at besøkende kan komme rett inn til det de er på jakt etter, uten å måtte bruke tid på navigasjon og annet enn det de søker informasjon om.

Antallet besøk / økter totalt var i fjor 387.800, noe som var 6% mer enn i 2017. Vi registrerer fortsatt at besøket på nettsidene våre er forhøyet rett etter medieoppslag om alternativ behandling, noe vi tolker som aktualitet og tillit: når temaet er framme i mediebildet og samfunnsdebatten, snur publikum seg til oss for upartiske og forskningsbaserte fakta.

3.2.2 Måloppnåelse på formidlingsområdet

- Økt synlighet og kjennskap overfor nye grupper:** Vi la i 2018 særlig vekt på tiltak for å øke synligheten og publikums kjennskap til oss *utenfor* våre egne kanaler og arenaer, og å prioriterte sentrale aspekter ved pasientsikkerheten. Spesialisering og rendyrking av arbeidsoppgaver fortsatte, og vi mener å ha lyktes godt med dette i året som gikk, samtidig som vi må innse at vi har en liten stab hvor normal andel sykefravær får konsekvenser i form av utsettelse/ omprioriteringer.
- Presse og media:** Vi registrerte i alt 109 medieoppslag hvor vi ble intervjuet eller henvist til som kilde. Dette tolker vi som en god indikator på kjennskap og tillit hos pressen, samt at vi oppfattes som en solid og objektiv kilde. Presseoppslag utgjør en viktig del av arbeidet med synlighet, idet vi der når publikum som ikke kjenner til oss eller har gjort bruk av oss tidligere. Vi tolker det også som at vårt arbeid med presentasjon og oppfølging av pressen bærer frukter, ved at flere journalister benytter oss flere ganger enn tidligere sett over tid.

- **NAFKAM i samfunnsdebatten:** Antallet presseoppslag om og med oss avhenger til en viss grad av samfunnsdebatten om alternativ behandling generelt. I 2018 opplevde vi derfor at en stor andel av oppslagene handlet om alternativ behandling av barn, kommersielle religiøse helbredelsestjenester og nettsider/ kilder som influerer og promoterer alternativ behandling uten salg av tjenester/ produkter.

Våre ansatte deltok også direkte i samfunnsdebatten med innlegg og kronikker i ulike tidsskrifter, og vi var invitert til og deltok i flere folkemøter og faglige fora i blant både helsepersonell, pasientgrupper og alternative behandlere. Våre bidrag om pasientsikkerhet ble lagt godt merke til, selv om vi ikke har sikre tall på hvor mange som har tilegnet seg stoffet på andre enn våre egne plattformer.
- **Bruk av nettstedene:** En stor del av formidlingsaktiviteten består i å skrive og publisere innhold på egne nettsteder. Antall brukere og besøk økte med 6% mens antall sider lest gikk ned med 1%. Vi oppfatter dette som udramatisk, og tilskriver det økt aktivitet i våre sosiale medier.
- **Utvikling av nettstedene:** Nettstedene fikk økt sitt innhold, særlig knyttet til prosjektet «Kreft og kosthold» sammen med Kreftforeningen, finansiert av Extrastiftelsen.

Det ble publisert 5 nye artikler i nettleksikonet, og flere eksisterende artikler ble oppgradert med opplysninger om behandlingenes antatte virkemekanisme.

Vi har ikke hatt mobilvennlige (responsive) nettsteder, noe vi ser har hatt negativ effekt på besøksutviklingen fra mobile enheter i antall besøk. I 2018 utgjorde dette over 60% av det samlede besøket. De nye nettsidene er både responsive og universelt utformede i henhold til offentlige krav. Vi forventer at dette vi føre til økt bruk i 2019.
- **Antall direkte henvendelser og besvarelser fra publikum** var stabilt på rundt 100. Arbeidet med synlighet har trolig gjort at flere finner svar på nettsidene våre nå enn før, og ikke har like stort behov for å spørre oss direkte.

Dette anses som udramatisk, siden både vår aktivitet, interaksjon og direkte dialog med rundt 4000 følgere i sosiale medier ble trappet sterkere opp. Pasienters søken etter informasjon om ulike helsetilbud synes å være i bevegelse fra gamle medier så som nettsider, telefon og epost over til sosiale medier, som gjør det lettere for dem å følge med i og å delta i dialogen.

Vi postet i fjor rundt 200 meldinger i sosiale medier – rundt 4 ganger pr uke, og omtalte NAFKAMs egne prosjekter og aktiviteter i større grad enn tidligere.
- **Forskningsstøtte:** Også vår formidling av NAFKAMs og øvrig norsk forskning på området alternativ behandling ble styrket i året som gikk, og vi har supplert mange artikler med

interaktiv infografikk, noe som har blitt godt mottatt. Mal-dokumenter for posters og presentasjoner ble utviklet, og standard innhold ferdig produsert og tilgjengelig. Rutinemessige kommunikasjonsplaner til forskningsprosjekter og informasjonsfaglig bistand til prosjektsøknader ble iverksatt. Våre seniorforskere ble i året som gikk i økende grad benyttet av pressen som «eksperter» på området, noe vi er fornøyde med.

- **Myndighetsstøtte:** Informasjonsavdelingen bisto Forbrukertilsynet og Helsedirektoratet i flere saker hvor det syntes å være tvil om hvorvidt aktørers tilbud skal oppfattes som alternativ behandling eller ikke, og om lovverket skal gjelde for dem. NAFKAM mener at det er grunn til å følge med på utviklingen på dette området, og at pasientsikkerheten kan være truet.

Avvik fra planen for 2018:

Noen planlagte tiltak ble vedtatt satt på vent, hovedsakelig levende bilder/ video, nytt elektronisk nyhetsbrev og lansering av ny temaside om alternativ behandling av barn.

Økt reisevirksomhet i forbindelse med publikumsarrangementer krever tidsressurser som tidligere kunne brukes til produksjon av nytt stoff og revidering av eksisterende.

Samlet sett mener vi at vi har hatt en høy tilstedeværelse i sosiale medier, presse/ media og samfunnsdebatten for øvrig, og vurderer det slik at synligheten er økt og publikums kjennskap til oss har økt i året som gikk. Vi antar at bruken av vår nettinformasjon vil øke ytterligere i 2019.

3.2.3 Søknader som ble sendt i 2018

NAFKAM er engasjert av Kreftforeningen i formidlingsprosjektet «Kreft og kosthold», som finansieres av Extrastiftelsen og i utgangspunktet skulle vare ut 2018. I 2018 bidro vi til økt kjennskap og formidling av den forskning til pasienter og helsepersonell som vi har samlet og presentert på nettstedet. Utadrettet virksomhet i dette prosjektet er krevende, og vi sendte derfor ikke nye søknader om ekstern finansiering til flere formidlingsprosjekter i 2018.

Restmidler i prosjektet pr 31.12.18 ble omsøkt av Kreftforeningen til disposisjon i 2019.

Dette vil derfor kreve engasjement og oppmerksomhet fra oss også i 2019.

4 Regnskap

4.1 Finansiell situasjon

	Inngående balanse 01.01.18	Inntekter 2018	Utgifter 2018	Utgående balanse 31.12.18
NAFKAM	34 594,-	-13 700 030,-	13 539 003,-	-126 433,-

NAFKAM fikk i 2018 utbetalt 13 700 030,- fra Helsedirektoratet.

I 2018 har NAFKAM fått ekstern finansiering fra den Troms og Finnmark Barnekreftforening og fra Sulitjelma og Bodø Sanitetsforening. Til sammen er inntektene for eksternt finansierte prosjekt på kroner 318 000,- og utgiftene på kroner 360 085,- i 2018.